

**Projekt:
Lanci vrijednosti za zapošljavanje**

Zapisnik sa petog sastanka Projektnog odbora

27. oktobar 2011. g.

Učesnici:

1. Armin Sirčo, UNDP BiH, asistent Rezidentnog predstavnika
2. Nedim Čatović, UNDP BiH, asistent Klaster koordinatora za ruralni i regionalni razvoj
3. Emina Selman, FBiH Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, pomoćnica Ministra u sektoru za prehrambenu industriju
4. Nevenka Dalač, MVTEO BiH, sektor za poljoprivredu, viša stručna suradnica za međunarodne odnose i koordinaciju projekata
5. Slaviša Pandurević, Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi, regionalna kancelarija Sokolac, u ime RS Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
6. Leila Fetahagić, Ambasada Nizozemske u BiH, službenica za strategije
7. Ismar Čeremida, UNDP BiH, menadžer LVZ projekta
8. Saida Pilav, UNDP BiH, asistentica na LVZ projektu
9. Saša Slijepčević, UNDP BiH, menadžer Projekta za jačanja tržišta za smanjenje siromaštva (GIM projekt)

Dnevni red:

1. **Uvod**
2. **Zatvaranje projekta i pregled aktivnosti u 2011.god**
3. **Produženje projekta (monitoring implementiranih aktivnosti)**
4. **Informacija o projektu Jačanje tržišta kroz podsticanje poduzetništva za smanjenje siromaštva (GIM projekt)**
5. **Ostalo.**

1. Uvod

- Gdin. Sirčo je pozdravio prisutne i pojasnio da će privremeno voditi Klaster za ruralni i regionalni razvoj obzirom da je gđa. Adela Pozder-Čengić na porodijskom dopustu. Takođe je istako važnost LVZ projekta i pojasnio prisutnima da je UNDP odlučio produžiti projekt narednih deset mjeseci sa vlastitim sredstvima ali sa reduciranim brojem uposlenih na osnovu preporuka nezavisnog konsultanta koji je u septembru 2011.g. uradio finalnu evaluaciju LVZ projekta. Metodologij korištena kroz LVZ projekt je prepoznat kao jedna od važnijih metodologija koja se lako može integrirati u bilo koji projekt i stoga je UNDP-u stalo da je zadrži unutar kuće, pojasnio je gdn. Sirčo. Gdn. Sirčo je predstavio gđina. Slijepčevića kao menadžera GIM projekta pojašnjavajući da je to novčano mali projekt ali jako srodan LVZ projektu dodajući da će gdn. Slijepčević prezentirati rad projekta naknadno. Gdn. Sirčo je dodao da je UNDP-u u interesu da ova dva projekta još više poveže obzirom na njihovu srodnost što je i razlog današnje prezentacije aktivnosti GIM projekta.

2. Zatvaranje projekta i pregled aktivnosti u 2011.god

- Gdin. Čeremida je pojasnio da je najzahtjevnija aktivnost bila vezana za uvoz malina iz Poljske i početak sadnje malina u aprilu 2011.g. obzirom da je uključivala puno fizičkog rada, rada na terenu i veliki broj treninga za poljoprivrednike i firme koje su korisnici LVZ projekta. Gdn. Čeremida je naglasio da je prva aktivnost na projektu bila analiza tržišta tj. potreba tržišta u BiH, Hrvatskoj i Srbiji koja se koristila kao osnovica za sve naredne aktivnosti. Dodao je da su se na osnovu ove analize takođe pokrenule aktivnosti u vezi pokretanja proizvodnje soka od nara u Hercegovini. Pored ovoga projektne aktivnosti su se bazirale i na razvoj biznis planova za firme koje su korisnici projekta, dodao je gdn. Čeremida. Takođe, gdn. Čeremida je naglasio da je 5 firmi prošlo i ciklus treninga iz društveno odgovornog poslovanja s posebnim naglaskom na ISO 26000 koji je nedavno usvojen i objavljen. Pri ovim treninzima koristila se REAP metodologija koju je razvio UNIDO jer se pokazala najboljom za MiSP. LVZ projekt je bio uključen u dodjeljivanje nagrade DOBRO 2011 iz oblasti društveno odgovornog poslovanja zajedno sa Fondacijom Mozaik gdje je Mljekara Pađeni koja je korisnik LVZ projekta dobila nagradu u kategoriji društveno dogovornih MiSP, dodao je gdn. Čeremida. Što se tiče marketinških aktivnosti u suradnji sa marketinškom agencijom ViaMedia urađena je kompletna marketinška strategija za dva proizvoda. Gdn. Čeremida je pojasnio da se aktivnost 2. odnosila na jačanje državnih institucija i to Ureda za veterinarstvo, BHEPA-e, Instituta za standardizaciju i Agencije za sigurnost hrane kako bi mogle pružati kvalitetnije usluge domaćim firmama. Ovdje je važno spomenuti nabavku likvidnog kromatografa za laboratorije za testiranje rezidua animalnog porijekla kroz LVZ projekt što će olakšati i smanjiti troškove testiranja za BiH firme, naglasio je gdn. Čeremida. Laboratorija kojoj smo poklonili opremu je trenutno u fazi akreditacije za ISO 17025 što je ključni standard za priznavanje rezultata testiranja u cijelom svijetu. Obzirom da je uvođenje i zadržavanje ovog standarda skupo, projekt je pokušao kroz druge donatore pronaći sredstva da bi se ovaj proces pomogao u budućnosti, kazao je gdn. Čeremida. U nastavku, gdn. Čeremida je pojasnio da je važno napomenuti da će laboratorija u Sarajevu raditi jedan dio testiranja i da je nemoguće da jedna laboratorija obavlja sva testiranja i stoga bi bilo važno povezati sve laboratorije u BiH koje se bave testiranjima u cilju objedinjavanja procesa testiranja. U vezi drugih agencija, projekt je pokušao da poveže BiH BAS sa CEN-om što je krovna Europska agencija za standardizaciju, i uspio u tome kroz nabavku određene IT opreme, rekao je gdn. Čeremida. BAS sad može direktno preuzimati potrebne standarde i komunicirati sa CEN-om. Ovaj proces je bio praćen studijskim putovanjem BiH BAS-a u Bugarsku koji je organizirao projektini tim obzirom da je Bugarska Agencija za standarde godinu dana prije BiH Agencije implementirala isti sistem, pojasnio je gdn. Čeremida. Što se tiče Agencije za sigurnost hrane projektini tim je u suradnji sa Agencijom napravio priručnike za male poljoprivrednike kako bi se lakše mogli pri svom radu uskladiti sa zakonskim normama, pravilnicima Agencije i EU standardima. Agencija za promociju izvoza je izrazila želju da im LVZ projekt pomogne pri organizaciji putovanja na sajmove u cilju promocije domaćih firmi obzirom da im tehnička pomoć nije bila potrebna, dodao je gdn. Čeremida. Agencija je prisustvovala na četiri sajma gdje je LVZ projekt osigurao finansijsku podršku za odlazak domaćih firmi na

sajmove i zakup štandova na sajmovima. Gdin. Čeremida je naglasio da se takođe pomoglo firmama u što boljoj pripremi za prezentacije svojih proizvoda što je rezultiralo mnogobrojnim izvoznim ugovorima sa starnim firmama. Gdin. Čeremida je kazao da je aktivnost 3. bila vezana za jačanje kapaciteta malih farmera i njihovo uvezivanje sa prerađivačima. U vezi ove aktivnosti i samoodrživosti samog projekta odlučeno je nakon dužeg razmatranja da se počne sa uzgojem malina, dodao je gdn. Čeremida. Gdin. Čeremida je kazao da su dva osnovna razloga utjecala na odluku o uzgoju malina, i to što se ne radi o kapitalno intenzivnoj proizvodnji a s druge strane postoji velika potražnja tržišta za malinama. Sadnja malina je započela u septembru 2011 i 133 farmera sa ukupnom površinom zemljišta od 19.8 Ha je uključeno u ovaj segment projekta, pojasnio je gdn. Čeremida. Svi farmeri su prethodno učestvovali u treninzima koji su se odnosili na sadnju i održavanje sadnica malina, pakovanju i plasmanu proizvoda. Svi proizvođači su uspjeli dobiti i GlobalGAP certifikat iako je sam proces certifikacije dug i trajao je gotovo 6 mjeseci, kazao je gdn. Čeremida. Gdin. Čeremida je naglasio da su u toku trajanja projekta organizirane 4. konferencije povezivanja potencijalnih partnera. Tri su organizirane u BiH dok je jedna organizirana u Turskoj. Rezultat ovih konferencija su preko 800 bilateralnih sastanaka među firmama i čvrsti ugovore sa stranim firmama i investitorima, dodao je gdn. Čeremida. Važno je naglasiti da je LVZ projekt direktno radio sa 8 firmi iako je prvobitno bilo selektirano 12 kroz javni poziv za sudjelovanje u projektu, ali su 4 firme same odustale od ponuđene pomoći, kazao je gdn. Čeremida. Gdin. Čeremida je pojasnio da se naknando pojavila još jedna firma kroz javno privatno partnerstvo tako da možemo reći da je kroz aktivnost koja obuhvaća mala i srednja preduzeća podržano 9 firmi. Rad sa firmama je bio zasnovan na individualnom pristupu i podršci. Gdin. Čeremida je kazao da je u vezi javno privatnog partnerstva sa općinom Foča-Ustikolina dogovoreno da se pravi distributivni centar za skupljanje šumskog voća i povrća iz cijele regije. Objekt je sagrađen po HACCP standardu i ima šok komoru, veliku minusnu komoru i plusnu komoru, pojasnio je gdn. Čeremida. Prostor će biti u vlasništvu Općine a firma Herbos is Sarajeva će koristiti komore za svoje potrebe uz određenu nadoknadu općini.

3. Produženje projekta (monitoring implementiranih aktivnosti)

- Gdin. Sirčo je već pojasnio pitanje produženja LVZ projekta ali je gdn. Čeremida dodao da se već pojedine općine interesiraju za nastavak projekta i da su spremne uložiti određena sredstva u proširivanja zasada malina. Gdin. Čeremida je naglasio će u narednih 10 mjeseci UNDP BiH financirati LVZ projekt ograničenim sredstvima da bi se radio monitoring implementiranih aktivnosti u cilju dodatne pomoći malim poljoprivrednicima koji će u ovom periodu takođe imati i dodatne treninge vezane za uzgoj malina. Glavni cilj je da mali farmeri budu u mogućnosti nastaviti kvalitetno raditi i u skladu sa traženim standardima kada ne bude više UNDP-ove finansijske i tehničke podrške. Model LVZ projekta će se nastojati integrirati u druge projekte kao metodologija, pojasnio je gdn. Čeremida.

4. Informacija o projektu Jačanje tržišta kroz podsticanje poduzetništva za smanjenje siromaštva (GIM projekt)

- Gdin. Slijepčević je naglasio je GIM projek počeo sa radom u septembru 2009.g. i trebao bi trajati do avgusta 2012.g. Projekt ima za cilj da traga za oblastima koja mogu da ponude radna mjesta za siromašne slojeve stanovništva u mahom seoskim područjima. Suština aktivnosti je medjusobno povezivanje domaćih i stranih preduzeća iz srodnih sektora, povezivanje domaćih preduzeća sa siromašnim kategorijama stanovništava kao i pronalaženje izvora finansiranja za preduzeća koja se uklapaju u model uključivanja siromašnog stanovništva u tokove novca. Što se tiče finansijskih sredstava za projektne aktivnosti ona su jako ograničena, dodao je gdn. Slijepčević. U vezi sa ovim fokus je više na iznalaženju drugih oblika finansiranja i uvezivanja sa domaćim kapacitetima kroz npr. razne domaće i strane investitore. Gdin. Slijepčević je kazao da GIM projekt trenutno ima 5 aktivnosti koje se sprovode. Prva je vezana za izgradnju peradarskih farmi na području gornje-drinske regije i povezivanje sa mesoprerađivačem. Druga je vezana za organizirani otkup vune. Za tim je važno spomenuti i firmu Boletus iz Foče koja je uključena u aktivnosti podrške preduzećima iz oblasti prerade voća i povrća, dodao je gdn. Slijepčević. Ostale dvije aktivnosti uključuju organiziranje otkupne mreže za

sakupljanje papira i povezivanje malih i srednjih mljekara tj. proizvođača sira sa tržištem Egipta.

5. Ostalo

- Gdin. Sirčo je naglasio da se iz obje prezentacije moglo vidjeti da su oba projekta vrlo srodna i da bi imalo smisla udružiti ih.
- Gđa. Fetahagić je naglasila da je dobro što je UNDP prepoznao važnost i rezultate ovakvog projekta i što će ga nastaviti financirati. Takođe je dodala da Holandska vlada na žalost nema sredstava za ovakve projekte ali je pojasnila da imaju razne druge ekonomske instrumente koji bi se mogli iskoristiti. Gđa. Fetahagić je pojasnila da postoje i da su dostupna manja finansijska sredstva od Holandskog odjela za poljoprivredu koja bi se mogla dobiti za neke manje aktivnosti ali ne za cijeli projekt. Takođe je ponudila ekspertizu holandskih stručnjaka iz raznih oblasti poljoprivrede ukoliko bi se radilo o nekim edukacijama i treninzima.
- Gdin. Sirčo se zahvalio gđi. Fetahagić na podršci kao i ostalim članovima Projektnog odbora naglašavajući da je Projektni odbor činio mali ali vrlo efikasan tim. Takođe je dodao da bi UNDP želio nastaviti ovakvu praksu održavanja sastanaka Projektnog odbora u istom sastavu članova u narednom periodu. Stoga je pitao članove Projektnog odbora da li se slažu sa ovim prijedlogom?
- Gđa. Selman je pohvalila rezultate projekta i prezentaciju projektnih aktivnosti.
- Gdin. Pandurević je naglasio da su izbori aktivnosti bile vrlo dobre i pohvalio je rezultate projekta.
- Gđa. Dalač je napomenula da se mnogi donatori povlače iz BiH ali da postoje i donatori koji tek dolaze u BiH. Pomenula je donatore iz Češke koje se za sada fokusiraju na pomoć mljekarskoj industriji. Takođe je ponudila svoju pomoć pri pružanju informacija i lobiranju za potencijalna sredstva.
- Gdin. Slijepčević je rekao da bi bilo dobro razmijeniti informacije vezane za Češke donatore i mljekarsku industriju obzirom na informacije koje daje studiju o kozarstvu koju je UNDP napravio prošle godine. Gdin. Slijepčević je pojasnio da je kozarstvo perspektivna grana koja bi mogla donijeti profit ali je daljni razvoj usporen zbog nedostatak sredstava za razvoj kozarstva u BiH.

Zaključci:

- Članovi Projektnog odbora su se složili sa prijedlogom o nastavku održavanja sastanak Projektnog odbora. Sastanci će se održavati svakih 6 mjeseci.